

Особливості залучення вчителів початкової школи до організації педагогічного партнерства з соціальними інституціями

Семеній Наталія Олегівна¹, Серакова Наталія Олексіївна²

Опубліковано	Секція	УДК
01.10.2023	Освіта/Педагогіка	37.025.3

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8420435>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. У статті визначено організаційно-методичні особливості залучення вчителів початкової школи до організації педагогічного партнерства з соціальними інституціями. Основними соціальними інституціями, які можуть брати активну участь у реалізації педагогічного партнерства є: міські та національні музеї, бібліотеки, органи місцевого самоврядування, міжнародні та всеукраїнські громадські організації, соціальні інституції місцевої громади (заклади охорони здоров'я, позашкільні навчальні заклади) тощо. Найбільш вдалим для реалізації педагогічного партнерства є такі організації, як: міжнародна громадська організація Unicef, всеукраїнська громадська організація La Strada-Ukraine та Партнерство «Кожній дитині», спілка дитячих та юнацьких організацій «СПОК» та ін., які орієнтовані на дитину, її проблеми та загальну підтримку фізичного, духовного, культурного і інтелектуального розвитку. Саме тому їх взято за основу реалізації педагогічного партнерства.

У ході дослідження розроблено та апробовано серію практичних занять для вчителів-магістрантів, що надало можливість підвищити їхні знання та удосконалити вміння співпраці з різними соціальними інституціями з урахуванням значимості кожної з них для освітнього процесу.

Для перевірки дієвості реалізації розроблених занять проведено педагогічний експеримент, що складався з констатувального, формуального, контрольного етапів. Учасниками дослідження стали вчителі-магістри початкової школи у кількості – 42 особи. Дієвість експерименту підтверджується кількісними та якісними показниками.

Ключові слова: педагогічне партнерство; соціальні інституції; міжнародні організації; громадські організації; когнітивний, праксеологічний, мотиваційний компоненти готовності вчителя.

Features of involvement of primary school teachers in the organisation of pedagogical partnership with social institutions

Abstract. The article defines the organisational and methodological features of involving primary school teachers in the organisation of pedagogical partnership with social institutions. The main social institutions that can actively participate in the implementation of pedagogical

¹ кандидатка педагогічних наук, старший викладач кафедри початкової освіти Факультету педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, Україна, <http://orcid.org/0000-0003-0095-8449>

² здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня освітньої програми 013.00.01 «Початкова освіта» Факультету педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, Україна, <https://orcid.org/0009-0003-1717-690X>

partnership are: city and national museums, libraries, local governments, international and all-Ukrainian NGOs, social institutions of the local community (healthcare institutions, out-of-school educational institutions), etc. The most successful organisations for the implementation of pedagogical partnerships are the following: the international NGO Unicef, the all-Ukrainian NGO La Strada-Ukraine and the Partnership "For Every Child", the Union of Children and Youth Organisations "SPOK", etc., which are focused on the child, his or her problems and general support for physical, spiritual, cultural and intellectual development. That is why they are taken as the basis for the implementation of pedagogical partnership.

In the course of the study, a series of practical classes for master's students was developed and tested, which made it possible to increase their knowledge and improve their ability to cooperate with various social institutions, taking into account the importance of each of them for the educational process.

To test the effectiveness of the implementation of the developed lessons, a pedagogical experiment was conducted, consisting of a formative, formative, and control stage. The participants of the study were master teachers of primary school in the amount of 42 people. The effectiveness of the experiment is confirmed by quantitative and qualitative indicators.

Keywords: pedagogical partnership; social institutions; international organisations; public organisations; cognitive, praxeological, motivational components of teacher readiness.

Вступ

Постановка проблеми. Педагогічне партнерство з соціальними інституціями є важливим чинником розвитку освіти в початковій школі. Воно дозволяє: краще забезпечити всебічний розвиток учнів; підвищити ефективність навчання та виховання; сприяти їхній соціальній адаптації; задовольнити освітні потреби учнів з особливими освітніми потребами.

Особливості залучення вчителів початкової школи до організації педагогічного партнерства з соціальними інституціями полягають у важливості особистісної готовності вчителя до партнерства. Учитель початкової школи має бути відкритим до співпраці, готовим до діалогу та взаємодії з іншими людьми, розуміти необхідність і цінність партнерства для успіху освітнього процесу. Він повинен мати можливість спілкуватися з представниками соціальних інституцій, обмінюватися інформацією та досвідом. Для цього необхідно створювати відповідні умови, зокрема, проводити семінари, тренінги, конференції, обмінюватися досвідом тощо. Форма і методи партнерства мають відповідати конкретним умовам і потребам. При цьому важливо враховувати вікові та індивідуальні особливості учнів, а також можливості соціальних інституцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Провівши аналіз сучасних науково-педагогічних джерел дійшли висновку, що педагогіка партнерства з різними соціальними інституціями на сьогодні є предметом вивчення вітчизняних науковців. Учені В. Желанова [6, с.157–161], О. Коханова [8, с.12], Г. Татаринцева [10, с. 145–150] розглядають її через психологічне розуміння сутності об'єкта. Акцент на соціальній значущості досліджуваного феномену роблять С. Жданенко [5, с. 4], Л. Калініна [7, с. 98], Н. Лісова [7, с.100], О. Стребна [9, с. 152] та ін. Із суто педагогічної точки зору педагогічне партнерство вивчають сучасники Н. Бібік [1, с. 16], М. Вовк [2, с. 3], Г. Вороніна [3, с. 29], М. Єпіхіна [4, с. 39], О. Семенов [2, с. 6] та ін.

Вивчаючи праці науковця С. Жданенко, підтверджуємо свої погляди щодо важливості соціальної взаємодії між учасниками педагогічного партнерства. Учений розглядає таку взаємодію на принципах рівноправності автономних суб'єктів, їх взаємного визнання та відповідальності, добровільності співробітництва й орієнтації на соціально значущі цілі [5, с. 5].

Схожої точки зору дотримується науковиця В. Желанова [6, с. 159]. Вона зазначає, що партнерство побудоване на принципах рівності, добровільності та рівнозначності партнерів. Це говорить про те, що всі учасники партнерства мають рівні права та обов'язки, вони добровільно беруть участь у партнерстві і їхній внесок є рівноцінним.

Виходячи із зазначено вище зауважимо, що означена проблема досліджена недостатньо та потребує поглибленого вивчення.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У статті визначено організаційно-методичні особливості залучення вчителів початкової школи до педагогічного партнерства з соціальними інституціями, що дало можливість дослідити соціальні інституції та їхній вплив на освітній процес.

Мета статті: визначення та дослідження організаційно-методичних засад залучення вчителів до організації педагогічного партнерства з різними соціальними інституціями.

Викладення основного матеріалу дослідження. Педагогічне партнерство з соціальними інституціями є складним і багатогранним процесом, який вимагає від вчителів початкової школи значних зусиль і вмінь. Однак правильно організоване партнерство може принести значну користь для учнів, сприяти їхньому успішному навчанню та розвитку.

З метою підвищення рівня самоосвіти вчителя на основі його взаємодії з різними інституціями нами визначено організаційно-методичні основи залучення вчителів початкової школи до педагогічного партнерства з соціальними інституціями.

Проаналізувавши можливі варіанти партнерської взаємодії з різними соціальними інституціями було з'ясовано найбільш оптимальні соціальні інституції з якими може взаємодіяти вчитель початкової школи. Ними є:

- бібліотеки,
- музеї,
- органи місцевого самоврядування,
- міжнародні громадські організації,
- всеукраїнські громадські організації,
- соціальні інституції місцевої громади (заклади охорони здоров'я, позашкільні навчальні заклади).

Аналізуючи праці вітчизняних та зарубіжних учених, провівши моніторинг сайтів громадських організацій та органів місцевого самоврядування, визначили основні і дієві, на наш погляд, соціальні інституції, які будуть ефективними у партнерській співпраці. Такими організаціями є:

- міжнародна громадська організація Unicef,
- всеукраїнські громадські організації La Strada-Ukraine та Партнерство «Кожній дитині»,
- спілка дитячих та юнацьких організацій «СПОК» та ін.

Вони орієнтовані на дитину, її проблеми та загальну підтримку, як фізичного, духовного, культурного, так і інтелектуального розвитку. Тому їхня роль є вагомим у контексті педагогіки партнерства.

Основними формами організації педагогічного партнерства з визначеними установами та організаціями є:

- бінарні уроки,
- батьківські лекторії,
- підвищення кваліфікації вчителів за рахунок відвідування семінарів, вебінарів, тренінгів, майстер-класів, які проводять визначені соціальні інституції.

Оскільки і вчитель, і соціальні інституції орієнтовані на дитину, то вони можуть стати активними партнерами та сприяти загальній навченості учнів, адже хто, як не

вчитель, може скерувати, надихнути та розширити уявлення учнів про способи і шляхи оволодіння знаннями та вміннями.

Задля залучення вчителів до організації педагогічного партнерства потрібно акцентувати увагу на доцільності та дієвості, адже вчитель має розуміти навіщо і з якою метою буде здійснена взаємодія з тією чи іншою організацією чи установою і яка користь від неї буде як для вчителя, так і для навчально-виховного процесу в цілому.

Основною метою залучення вчителя до педагогічного партнерства є збагачення форм та методів навчання, спрямованих на оптимізацію навчально-виховного процесу. Учні мають захоплюватися тими формами та методами взаємодії, які застосовуватиме їх вчитель. Вони повинні бути дослідниками, інноваторами, які прагнуть до здобуття цікавих та життєвих навичок.

У ході дослідження визначено головні організаційно-методичні основи залучення учителів початкової школи до педагогічного партнерства з соціальними інституціями. Ними є:

- здійснення комплексної психолого-педагогічної оцінки діяльності різних соціальних інституцій з метою визначення найбільш вдалої для педагогічного партнерства;
- забезпечення системного підвищення кваліфікації вчителів, які ініціюються вчителями та адміністрацією закладу;
- створення сприятливого середовища для педагогічного партнерства з соціальними інституціями;
- запровадження технологій ефективної комунікації з різними соціальними інституціями;
- використання інтерактивних методів та форм залучення представників соціальних інституцій до висвітлення навчально-виховних питань на бінарних уроках.

Задля перевірки дієвості зазначених організаційно-методичних основ було проведено педагогічний експеримент, який складався з трьох етапів та був орієнтований на формування у вчителів умінь та знань щодо способів реалізації педагогічного партнерства з різними соціальними інституціями.

Педагогічний експеримент проведено з практикуючими вчителями початкової школи. У дослідженні взяло участь 42 вчителі-магістри спеціальності «Початкова освіта» Київського університету ім. Б. Грінченка. Експериментальна група становила 24 респонденти, а до контрольної увійшло 18 респондентів.

Для комплексного дослідження феномену визначено компоненти готовності вчителя початкової школи до педагогічного партнерства. Такими є: когнітивний, мотиваційний, праксеологічний. Аналізуючи діяльність педагогів із врахуванням даних компонентів, розкрито рівні їх сформованості: низький, середній, високий.

Результати дослідження стану сформованості готовності вчителя початкової школи до педагогічного партнерства з соціальними інституціями дають змогу констатувати:

- професійна готовність вчителів-магістрантів, рівень їх знань, умінь і навичок у взаємодії з соціальними інституціями є недостатніми для успішної побудови навчально-виховного процесу в початковій школі на партнерських засадах;
- вчителі початкової школи мають обмежене розуміння щодо методів та форм організації педагогічного партнерства з різними соціальними інституціями;
- у вчителів початкової школи досить низький рівень мотивації до налагодження партнерської взаємодії з соціальними інституціями.

Існуючий стан сформованості готовності вчителя початкової школи до педагогічного партнерства з соціальними інституціями свідчить про необхідність

спеціально спланованої підготовки магістрів до розуміння основних форм організації та залучення до педагогічного партнерства з різними соціальними інституціями.

З метою вирішення означених питань нами розроблено та апробовано серію практичних занять щодо підвищення загального рівня сформованості готовності вчителя початкової школи до педагогічного партнерства з соціальними інституціями. Ефективність розроблених занять досліджено у ході педагогічного експерименту, який складався з трьох етапів: констатувального, формувального та контрольного.

Результати констатувального етапу експерименту свідчать про низький рівень мотиваційного та праксеологічного компонентів сформованої готовності вчителів початкової школи до педагогічного партнерства з різними соціальними інституціями. Позитивними є лише показники когнітивного рівня компонента сформованої готовності вчителів початкової школи до педагогічного партнерства з різними соціальними інституціями, що перебувають на середньому рівні.

Розглядаючи результати констатувального етапу експерименту дійшли висновку щодо необхідності впровадження в освітній процес серії практичних занять, спрямованих на підвищення мотиваційного, когнітивного та праксеологічного рівнів сформованої готовності вчителів до педагогічного партнерства з різними соціальними інституціями.

Представлені заняття орієнтовані на розкриття значимості та результативності взаємодії вчителя з соціальними інституціями, висвітлення форм та методів педагогічної взаємодії учасників освітнього процесу та розкриття значимості такого партнерства для усіх його учасників.

Основними темами практичних занять, висвітлених у ході формувального експерименту, були:

- Педагогічне партнерство з різними соціальними інституціями;
- Форми та методи педагогічного партнерства між учителем та різними соціальними інституціями;
- Значимість партнерства для суб'єктів освітнього процесу.

Подані теми розкривалися за рахунок використання сучасних інтерактивних методів навчання: проблемні питання, дискусії, метод кейсів, «мозковий штурм», фокус-групи, ділові ігри та ін. Формами організації навчальної діяльності студентів були групові та індивідуальні, під час яких магістри ділилися між собою досвідом організації співпраці з соціальними інституціями, створювали проекти та вирішували проблемні завдання, поставлені перед ними.

Завдання практичних занять є цілком логічними та спрямованими на формування в учителів-магістрантів відповідних знань, умінь та навичок. У коло їхніх питань входило:

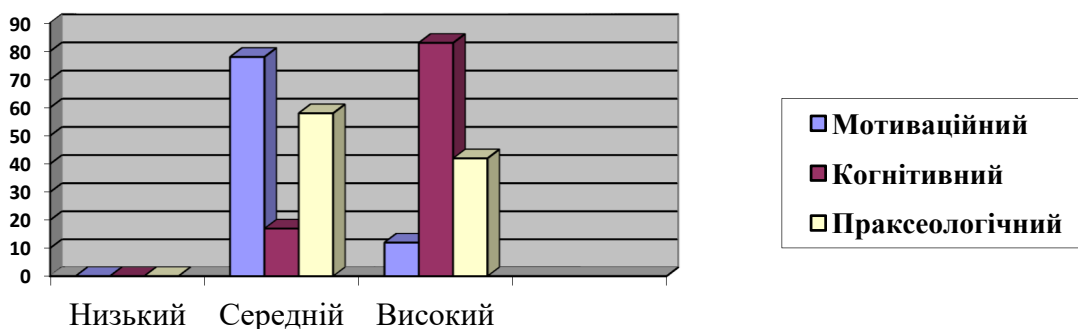
- опрацювання нормативно-правових документів з теми дослідження, що дає змогу студентам ознайомитися із законодавчим регулюванням педагогічного партнерства в Україні. Це важливо для розуміння сутності та принципів партнерської взаємодії між освітніми установами та іншими соціальними інституціями;
- опрацювання сайтів установ та організацій, з якими можлива реалізація партнерської взаємодії вчителя, що дає змогу студентам отримати інформацію про потенційних партнерів для співпраці. Це допоможе їм у подальшому розробляти проекти, зорієнтовані на педагогічне партнерство;
- пошук інформації щодо сучасних інновацій у сфері педагогічного партнерства, що дає змогу студентам дізнатися про нові тенденції та підходи до партнерської взаємодії. Це допоможе їм у розробці проектів, які будуть відповідати сучасним вимогам;

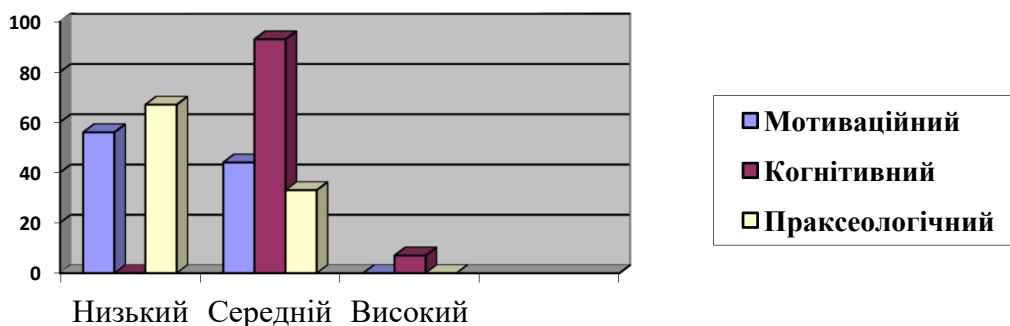
- обмін досвідом між вчителями-магістрантами дозволяє студентам ознайомитися з досвідом інших учителів у сфері педагогічного партнерства. Це може бути корисним для розробки власних проєктів;
- розроблення проєкту з теми дослідження дає змогу студентам застосувати набуті знання та навички на практиці. Це допоможе їм краще зрозуміти сутність освітнього партнерства та його можливості;
- обговорення дискусійних питань теми дає можливість студентам обговорити актуальні проблеми та питання у сфері педагогічного партнерства. Це сприяє розвитку їхнього критичного мислення та здатності до аналізу.

У цілому, розроблені практичні заняття є ефективним способом формування у майбутніх учителів знань, умінь та навичок у сфері педагогічного партнерства. Вони дають можливість студентам ознайомитися із теоретичними основами партнерської взаємодії, набутти практичних навичок у розробці та реалізації педагогічного партнерства, а також обмінятися досвідом з іншими вчителями.

Про дієвість апробованої серії практичних занять свідчать результати контрольного етапу експерименту.

Рис. 1. Рівні сформованої готовності вчителів початкової школи до педагогічного партнерства з різними соціальними інституціями на контрольному етапі експерименту (експериментальної групи)

Рис. 2. Рівні сформованої готовності вчителів початкової школи до педагогічного партнерства з різними соціальними інституціями на контрольному етапі експерименту (контрольної групи)

Відповідно до рисунку показники рівнів сформованості готовності вчителів початкової школи до педагогічного партнерства з різними соціальними інституціями значно збільшилися. Низький рівень зник взагалі, а показники середнього зросли з 28% до 78% (мотиваційний компонент), при цьому високий рівень склав 12%; середній рівень змінився наступним чином: з 82% знизився до 17% (когнітивний компонент) з

урахуванням того, що підвищився високий рівень з 2% до 83 %. Праксеологічний компонент на середньому рівні збільшився з 26% до 58%, при цьому високий становив 42%.

Аналізуючи дані контрольної групи на контрольному етапі експерименту можна стверджувати, що вони кардинально не змінилися. Магістри, які не проявляли мотиваційну готовність до співпраці із соціальними інституціями, не змінили своїх поглядів. Так, низький рівень з 65% становив 56% (мотиваційний компонент), середній рівень з 35% став 44% (мотиваційний компонент), високий рівень мотивації у магістрів відсутній; також відсутній низький рівень когнітивного компонента, що свідчить про обізнаність студентів з основами педагогічного партнерства, він зріз на середньому рівні з 86% до 93 % (когнітивний компонент), та високий рівень підвищився з 4% до 7% (когнітивний компонент), що вказує на позитивну динаміку і серед контрольної групи студентів.

Праксеологічний компонент сформованої готовності вчителів початкової школи до педагогічного партнерства з різними соціальними інституціями на контрольному етапі експерименту (контрольної групи) мав такі показники: низький з 73% став 67%, середній рівень з 27% став 33%, високий рівень – відсутній.

Результати контрольного етапу експерименту демонструють вагомий вплив апробованих практичних занять, що в цілому позитивно вплинув на:

- мотивацію вчителів-магістрів до організації педагогічного партнерства з різними соціальними інституціями;
- на обізнаність студентів з основ педагогічного партнерства, форм та методів організації такої взаємодії;
- на навченість та здатність вчителів-магістрів розробляти бінарні уроки з розумінням значимості кожного представника досліджуваних соціальних інституцій, якими є музеї, бібліотеки, громадські організації міжнародного та всеукраїнського рівнів, дитячі та юнацькі громадські організації та органи місцевого самоврядування. Також учителі-магістри освоїли основні форми та методи організації педагогічного партнерства з різними соціальними інституціями.

Таким чином, розроблені практичні заняття є цінним доповненням до традиційних форм навчання з освітнього партнерства. Вони дозволяють майбутнім учителям здобути необхідні знання, вміння та навички для організації ефективної партнерської взаємодії з різними соціальними інституціями.

Висновки

Педагогічне партнерство з соціальними інституціями – це шлях до успіху для учнів початкової школи. Воно дозволяє забезпечити більш якісне навчання та виховання, сприяти соціальній адаптації школярів і задовольнити їхні освітні потреби. Мета педагогічного партнерства – створення єдиного освітнього простору, в якому дитина отримує всебічну підтримку з боку освітян, батьків, громадських організацій та інших соціальних інституцій. Для успішної реалізації педагогічного партнерства необхідно: визначити спільні цілі та завдання; сформувати довіру та взаємоповагу між учасниками партнерства; розробити ефективні механізми взаємодії; провести моніторинг та оцінку результатів партнерства.

З метою підвищення якості педагогічної взаємодії між закладами загальної середньої освіти та соціальними інститутами розроблено серію практичних занять, які допоможуть вчителям залучати до педагогічного партнерства ширше коло соціальних інституцій та робити освітній процес цікавим і якісним.

Для визначення дієвості розроблених практичних занять та завдань до них проведено педагогічний експеримент. Його результати свідчать про збільшення рівнів сформованої готовності вчителів початкової школи до педагогічного партнерства з різними соціальними інституціями.

На основі наданих даних можна зробити наступні висновки: у контрольній групі відбулися позитивні зміни у когнітивному компоненті. Відсоток студентів із високим рівнем знань та умінь зростає з 4% до 7%, а середній рівень зріс з 86% до 93%. Це свідчить про те, що студенти контрольної групи краще засвоїли навчальний матеріал.

У мотиваційному компоненті відбулися негативні зміни. Частка студентів із низьким рівнем мотивації знизилася з 65% до 56%, а середній рівень з 35% зріс до 44%. Це може свідчити про те, що учні контрольної групи стали більш мотивованими до навчання. Однак, низький рівень мотивації все ще є значною проблемою.

У праксеологічному компоненті відбулися незначні зміни. Відсутність студентів із низьким рівнем навичок знизилася з 73% до 67%, а середній рівень з 27% став 33%. Це може свідчити про те, що студенти контрольної групи стали більш практико орієнтовані.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямку передбачають розробку нових методів та форм навчання з реалізації педагогічного партнерства, які будуть більш ефективними та адаптованими до потреб учителів. Це може містити в собі, наприклад, використання віртуальної реальності, гейміфікації чи інші інноваційні технології.

Список використаних джерел

1. Бібік Н. Нова українська школа: порадник для вчителя. Київ: Літера ЛТД, 2018. 160 с.
2. Вовк М. П., Семенов О. М. Педагогічне партнерство як пріоритет сучасної педагогічної освіти. Вісник НАПН України. 2021. № 3(2). С. 1–7.
3. Вороніна Г. Л. Технології партнерської педагогіки. Партнерство в освіті. Практика взаємодії у контексті освітньої діяльності на шляху розбудови Нової української школи. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Харків: Харківська академія неперервної освіти. 2022. С. 28–32.
4. Єпіхіна М. Сутність та структура готовності майбутнього вчителя до партнерської взаємодії в початковій школі. Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка. 2022. № 38 (2), С. 36–43.
5. Жданенко С. Б. Партнерська взаємодія у процесі становлення громадянського суспільства (соціально-філософський аналіз): автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.03. Харків, 2003. 27 с.
6. Желанова В. В. Логіка формування навичок партнерства у майбутніх педагогів в освітньому середовищі ЗВО. Проблеми освіти, 2019. № 91. С. 157–161.
7. Калініна Л. М., Лісова Н. І. Соціальне партнерство як предмет розгляду в змісті підручника для керівника освіти. Проблеми сучасного підручника: збірник тез Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (електронне наукове видання), 20–21 травня 2021 р. Київ: Педагогічна думка. 2021. С. 98–101.
8. Коханова О. П. Психологія партнерської взаємодії в освіті: навч.-метод. посіб. Київ: ПП Щербатих О.В., 2011. 104 с.
9. Стребна О. В. Капіталізація ресурсів педагогіки партнерства в умовах Нової української школи. Педагогічний альманах. 2021. Вип. 47. С. 146–154.
10. Татаринцева Г. Методологічні підходи до визначення поняття «партнерство». Наука молода. 2007. № 8. С. 145–150.